

Muhulane

Nr 2 (315)

Veebruar 2016 (küünlakuu)

Muhu leht

Olete oodatud
26. veebruaril kell 19
Muhu Põhikooli
Eesti Vabariigi
98. aastapäevale
pühendatud **pidulikule**
kontserdile ja 2015. aasta
preemiate üleandmisele.

Muhu hingejoon

omingu taevalik vaikus
otse õnnistav tuul
peatub me hingejoonel -
sõeru tänava suul
jagan teiega ustavad sõbrad
oma hingejoont
uhke irmuhke tunne -
ikka liigume koos
jägame aegade värva
käime piltidel koos
ei reeda me hingenuttu -
iseenda pere ja aegade au
reeturid lennaku uttu
Mihklil sünnib ehk Muhumaa
hingelaul
Irma Järvesalu
17.1.2016

14. veebruaril kell 13 Hellamaa külakeskuse Perepäev

Tähistame vastlapäeva ja
sõbrapäeva, sööme suppi ja
vaatame filmi. Korraldavad
Hellamaa külakeskus ja
Muhu Muuseum.
Täpsem info www.muhu.ee

Piiri taaskasutuskuskes
avatud tavapärasel aegadel:
E, T, R ja L kl 10-17.

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Rahvastikutoimingud Muhu vallas 2015. aastal

2016. a 1. jaanuari seisuga on Muhu vallas elanikke 1867, neist 984 meest ja 883 naist. Tööealisi elanikke vanuses 15-62 (sündinud aastatel 1953-2000) on valla registris 1165 inimest.

Kui 2014. a sündis Muhu valda ainult 7 last, siis 2015. a tõi rõõmu sündide arvu jõudmine taas kahekohalise numbrini. Muhu vallas sündis eelmisel aastal 14 last, neist 6 poissi ja 8 tüdrukut. Täna

päevaks on üks lastest asunud elama Muhust väljapoole. Palju tervist ja õnne Ruudi, Villu, Thomas Cameroni, Arturi, Maia, Ingli, Mia-Mai, Mona, Mia-Rosanna, Meribeli, Nataly ja kahe väikese Aleksandri peredele.

Valda saabus eelmisel aastal 56 inimest, neist 28 inimest tuli Tallinnast, 6 selle lähivaldadest, 7 inimest Saare maakonnast, 4 inimest välismaalt.

Eelmisel aastal suri 32 inimest. Vallasiseselt muutis ja täpsustas oma elukohta 11 inimest.

Vastupidavust ja tervist soovime kõige eakamale muhulasele, 99-aastasele vanaprouale, kellel 2016. a sügisel täitub elusajand. Kõige vanem Muhu valla mees on 92-aastane.

Heiske Tuul

Sekretär-registripidaja

Külasema seltsingu kümme aastaringi...

... lõpetas 9. jaanuaril toimunud uueaasta pidu Koguva Vanatoal, kus tantsule ja laulule lisaks kuulutas traditsiooni järgides küla vanem Malle Mätas välja Külasema 2015. aasta tegijad (Luule Tarvis, Tiia Grasmann, Aino Kivihall), aasta sõbra (Ilmari Kuusaru) ja aasta vanaema (Laine Toomsalu).

Möödunud juubeliaasta kujunes meie kõigi jaoks eriliseks – taevaste teedele tuli saada esilaulja ja seltsingu hing Maie Mätas ning tantsu- ja laulumees Nikolai Lasn. Külasema küla osales Saaremaa

aasta küla konkursil ja valiti rahva lemmikuks (Leedri külale, hilisemale Eesti aasta külale, polnud patt ka napilt alla jääda).

Juulis sai peetud traditsiooniline Külasema laulu- ja tantsupäev. Suvised esinemiselamused olid ka Koguva meeste uisuga Audru valla Lindi küla Meie Küla Peole sõit ja Karala küla saunapäev.

Suve lõpul Saaremaa Oma Toidu Nädala raames toimunud Koguva kalapäeval oli meil rõõm lisaks esinemisele osaleda "püstolina" ka Grillfesti korraldatud kala grillimise

võistlusel ja kogemata kombel see ka võita (võistkond Malle Mätas, Kaidi Vokk, Reet Hobustkoppel, Kaie Abe), kellel tuleb nüüd oma hädust saabuval suvel Pärnus Grillfestil tõestada.

Novembri lõpus kogunesime Hellamaa külakeskusesse juubeli-people. Meeleolukad tagasivaated möödunud kümnele tegevusaastale andsid hoogu edasi minna. Oleme väga tänulikud uutele - endistele - noortele - hingelt noortele sõpradele ning toetajatele, tänu kellele on meie

Järg lk 3.

Ansambel Vallatud vanaemad Külasema uusaastapeol.

Kalmer Saar

Muhu lapsed saavutasid emakeele ja matemaatika **maakondlikel olümpiaadidel** häid tulemusi, teavitas 2. veebruari Meie Maa. Õnne lastele ja õpetajatele!

Muhu pastoraadi peahoone ja kirguake

saab Muinsuskaitseametilt 15 800 eurot toetust katusekandmiku restaureerimise kolmanda etapi jätkutöödeks. Sellesse projekti on panustatud Muhu vallavalitsuse kaasfinantseeringut 9000 eurot, mis on väga suur abi, muidu poleks kogudusele nii suurt summat – peaaegu poolt maakonna eelarvest – lubatud. Praeguse seisuga on Muinsuskaitseamet pastoraadikatus restaureerimiseks toetanud kolme eelarveaasta jooksul kokku 29000 euroga (ehitusprojekti koostamisel, kivide ostmisel ja nüüd sarikate ehk katusekandmiku restaureerimisel).

Kiriku lõunapoolne avariiline vitraažaken vajab hädasti restaureerimist ning selle töö rahastamiseks vajab kogudus meie kogukonna abi ja tuge. Oodatud on kõik ettepanekud, kuidas kogudust taaskord aidata.

Inna Ligi

Volikogu 27. jaanuari istungi päevakorrast

- Vallavara otsustuskorras võõrandamine
- Maade munitsipaalomandisse taotlemine
- Detailplaneeringute menetluse lõpetamine esitatud avalduste alusel
- Detailplaneeringute menetluse lõpetamine
- Soojamajanduse arengukava koostamine
- Muhu valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2015-2026 kinnitamine
- Revisjonikomisjoni tööplaani kinnitamine
- Jäätmehoolduseeskirja muutmine, 2. lugemine ja kinnitamine
- Jäätmekava 2016-2020 vastuvõtmine
- Informatsioon ja arutelu.

Vallavalitsuse istungitelt

13. jaanuar

Väljastati projekteerimistingimused Hellamaa k Külakeskuse mü asuva külakeskuse hoone rekonstrueerimisele: 2. korruse ruumi ilusalongi ehitamiseks.

Anti nõusolek maaüksuste riigi omandisse jätamiseks ning määrati mü-te koha-aadressid (kõik maatulundusmaad). Nõusolekut ei antud kolme mü jätmiseks riigiomandisse, kuna need on vajalikud kohaliku omavalitsusüksuse ülesannete täitmiseks ja arenguks.

Kinnitati järgmiste katastriüksuste detailplaneeringute (DP) lähteseisukohad:

- Kuivastu k Värava
- Põitse k Kassikäpa
- Rinsi k Pääsusilma.

DP-te eesmärgiks on maaüksuste kruntimine, kruntidele ehitusõiguse andmine elamute rajamiseks, vajalike teede ja tehnovõrkude planeerimine, maa sihtotstarbe muutmine ja vajalike servituutide määramine.

Kinnitati Muhu vallale kuulunud

puiduhakkuri võõrandamiseks laekunud pakkumus.

Raieõiguse võõrandamiseks (Levalõpme k Mihkli) korraldatud enam-pakkumine tunnistati nurjunuks.

Elektrilevi OÜ taotles sundvalduse seadmist Rootsivere k Nuka mü-le. Muhu vald ei näe sundvalduse seadmiseks alust, kuna tehnoarajatist soovitakse ehitada samale mü-le, teenindamiseks sama mü huve. Mü omanik on nõusoleku andnud ja on ise huvitatud isiku rollis.

20. jaanuar

Tamse k Lindmetsa mü nimeks ja aadressiks määrati Masti.

Nõmmekülas asuva OÜ Auto ABJJ omandis oleva ehitise (kontorihoonet) teenindamiseks vajaliku maa, 911 m² kü lähiaadressiks määrati Kontori, sihtotstarbeks ärimaa.

Väljastati projekteerimistingimused:

- Oina k Kästiki mü elamu ja sauna ehitamiseks kaalutlusotsuses esitatud tingimustel;

- Kesse k Abaja mü paadisilla ehitamiseks kaalutlusotsuses esitatud tingimustel;

- Hellamaa k Tuka mü elektrivõrguühenduse liitumise rekonstrueerimiseks vastavalt Elektrilevi OÜ poolt koostatud projekteerimisülesandele nr 23531.

Kinnitati 2016. aastaks Muhu Lasteaia kohamaksu tegevuskulu arvestuslikuks maksumuseks lapse kohta 281.67 eurot kalendrikuus ning Muhu Põhikooli õpilaskoha tegevuskulu arvestuslikuks maksumuseks õpilase kohta 185.10 eurot kalendrikuus.

Määrati Raegma k Kaasiku tee 2-4 mü nimed.

Vaadati üle valdkondade tegevuskavad 2016. aastaks.

27. jaanuar

Toimus arutelu Muhu Põhikooli eelarve üle.

Väljastati projekteerimistingimused Oina k Kästiki puurkaevu asukoha kooskõlastamiseks.

Mida toob uus eelarveaasta?

28. jaanuari Saarte Hääl uuris, mida toob alanud aasta linnas ja valdades.

Muhu vallavanem Raido Liitmäe:

2015. aasta oli Muhu vallale majanduslikus mõttes hea ja nii võime pisut julgemaid plaane teha ka alanud aastaks. Kuna 2014 ja 2015 olid meil mahukate investeeringute aastad (hooldekodu, noortekeskus, kergliiklustee), siis püüame 2016. aastal pisut mõelda ja ette valmistada lähemate aastate investeeringuteks, st valmis saada mitmed projekteerimistööd.

Näiteks on töösse võetud Liiva keskuse eskiislahenduse koostamine, millele järgneb juba detailplaneeringu käigus valmiv planeeringulahendus. Samuti koostame Muhu spordihoone ja Hellamaa külakeskuse rekonstrueerimisprojekti.

Teostatavatest töödest on praegu juba käsil Muhu perearstikeskusele parema ligipääsu saamiseks juurdepääsusilla rajamine – betoonvundament on valmis ja sillakonstruktsioon valmimas.

Teise kindla tööna ehitame Muhu lasteaia endisest köögiplokist lastele söögisaali ja hooldakeskuse köögist toodava toidu vastuvõtupunkti. Pisut värskendust saab ka lasteaia mänguväljak.

Eelarves oleme samuti ette näinud endise hooldekodu ruumidesse elamispiindade ehitusega alustamise, vallateedele tolmu-vabade katete ehitamise, hädasti vajab soojustamist Muhu pere-

arstikeskuse hoone.

Vald panustab 9000 eurot ka meie kogukondlikusse ettevõtmisse, s.o Liiva pastoraadihoone uue katuse ehitamise. Täna seisuga võib ka tänu muinsuskaitse toele ilmselt juba väita, et see väärikas hoone saab uue katuse.

Päris mitmed tegevused ja ettevõtmised sõltuvad ka võimalikest projektirahastustest: Hellamaa laululava ehitus, Muhu pastoraadi pargi hoolduskava elluviimine jms.

Eelmise aasta lõpus saime ka kätte Koguva karjääri kaevandamisloa. Enne reaalse kaevandamise ja teekattematerjalide tootmisega alustamist on vaja täita veel rida nõudeid: rajada seiresüsteem, taotleda õhusaasteluba jms – kõik see on vajalik selleks, et tulevane kaevandamine ei rikuks keskkonda ja seeläbi kohalike elanike heaolu.

Valla toimimise alusdokumentidest alustame sel aastal ka uue üldplaneeringu koostamisega. Väiksemamahulisi investeeringuid on eelarves kavandatud mitmeid ning paljud ettevõtmised selguvad ka jooksva eelarveaasta käigus.

Arutelu teemal **“Kas Ida-Saaremaa vajab tervisekeskust?”** toimub Orissaare Kultuurimaja Rohelises saalis reedel, **12. veebruaril kell 18.** Arutelule on oodatud Muhu, Põide, Laimjala ja Orissaare valdade elanikud.

Suuremõisa lahe maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmine

Keskkonnaministri 1. detsembri 2015. a käskkirjaga nr 1080 algatati Saare maakonnas Muhu vallas asuva Suuremõisa lahe maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise menetlus kaitseala kaitsekorra muutmiseks ja kaitseala laiendamiseks. Kaitse-eeskirja muutmise menetlust viib läbi Keskkonnaamet.

Nimetatud **eelnõu dokumentide avalik väljapanek toimub 28.1. kuni 17.2.2016** Keskkonnaameti Kuressaare kontoris (Tallinna 22). Dokumentidega on võimalik tutvuda ka Muhu Vallavalitsuses. Eelnõu materjalid on avalikustamise ajal allalaetavad Keskkonnaameti kodulehelt www.keskkonnaamet.ee/uudised-ja-artiklid/

Parandusettepanekud ja vastuväited Suuremõisa lahe looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu kohta palume esitada kirjalikult Keskkonnaameti Hiiumäe-Lääne-Saare regiooni aadressil Tallinna 22 Kuressaare 93819 või saare@keskkonnaamet.ee hiljemalt 17.2.2016.

Kaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu toimub **9. märtsil kell 15 Muhu lasteaia saalis** (Liiva küla), kus tutvustatakse laekunud ettepanekuid ja Keskkonnaameti vastuseid ettepanekutele.

Küünlakuu muuseumis

Jaanuar möödus Muhu Muuseumis külastajate osas rahulikult, kuid selle võrra on olnud rohkem aega korrastada kogusid ja planeerida tulevase üritusi.

Veebruaris on tulemas mitmeid koostegemisi: 2. veebruaril ootasime külastajaid Koguva Väljale, et tähistada küünlapäeva. Rääkisime minevikust, tulevikust ja töömehe puna pöskedele olevikus. 3. veebruaril läks muuseum külla Muhu lasteaia lastele, kus tegime samuti juttu küünlapäevast ja näitasime, kuidas vanasti küünlaid valmistati. 9. veebruaril tulevad muuseumisse Muhu Põhikooli 4. klassi õpilased koos klassijuhatajaga. Toimub

muuseumitund, kus räägime vastlapäevast, tuhkapäevast ja Muhu murdest. **13. veebruaril toimub käsitööselti „Oad ja Eed” ruumides Alliki Oidekivi juhendamisel kõladega kudumise õpituba.** Üritust toetab Rahvakultuuri Keskus. Täpsem teave kõladega kudumise õpituba kohta ilmub eraldi kuulutusena meie kodulehel, facebooki lehel, Muhu valla kodulehel ja kuulutuste tahvritel.

14. veebruaril aitame läbi viia perepäeva Hellamaal, mille sisuks on vastlapäev, sõbrapäev ja ahvi-aasta algus. **18. veebruaril on Juhan Smuuli 94. sünniaastapäev.** Hommikul kell 11.00 võivad

kõik soovijad meiega liituda Koguva Väljal, et suunduda Juhan Smuuli kuju juurde ja süüdata seal küünal. Alates kella 14.00st oleme Muhu Põhikoolis, kus viime läbi õuesõppe Juhan Smuuli teemalise maastikumängu näol.

Viimast kuud on Väljal I korruse fuajees üleval Muhu valla 25. aastapäevale pühendatud näitus. Kellel näitus nägemata, jõuate veel vaatama tulla. Teisel korrusel saab vaadata uusi ja vanu muhupäraseid titemütse. Olete oodatud T-L 10-17.

Tervitustega,

Siret Jõelet

Muhu Muuseumi tegevusjuht

Kaks noorsootöö tiitlit Muhusse

29. jaanuari Saarte Hääli kajastas Saare maakonna noorsootöötajate tunnustamist: kaks tiitlit tuli Muhusse.

Aasta sünnimuseks kuulutati Muhu noortekeskuse uute ruumide valmimine. Auhinda – aknakujulist meenet – käisid vastu võtmas Muhu noortekeskuse juhataja Arnek Grubnik ja vallavanem Raido Liitmäe. Aasta kohalikuks omavalitsuseks noorsootöö seisukohast vaadatuna nimetati Muhu vald. Üle-eestisel noorsootöö tegijate tunnustamisel jõudis Muhu vald nominentide hulka omavalitsuste kategoorias.

Kangad ja kandle

23. jaanuari Meie Maa kirjutas kangakudumise fännist ja heegeldamisentusiastist Mare Peegelit ning tõusvas joones arenenud Piiri taaskasutuskeskusest.

18. jaanuari Meie Maa kirjeldas Orissaares peetud kandlepäevi, mis olid pühendatud elus üle viiesaja kandle valmistanud pillimeister Sepa Vassa 100. sünniaastapäevale. Kandlepäeval olid kohal Muhu, Valjala, Tornimäe ja Orissaare kandle-dajad.

Muhu Leib laieneb

29. jaanuari Saarte Hääli kinnitas, et Muhu Leib OÜ kavatses veebruaris avada uue pagarikoja Piritall Merivälja teel vanas postkontorihoones. Muhu leib on andnud kõneainet ka 15. ja 26. jaanuari Meie Maale ning 28. jaanuari Maa Elule. Viimane kirjutas Tartus avatud pagarikoja tegemistest.

Külasema seltsingu kümme aastaringi

Algus lk 1.

kõigi aastaringid kirevamad ja lustakamad kui hall argipäev.

Soovime siinkohal tänuga (juhuslikus järjestuses) esile tuua Külasema Külaseltsingu viimase aasta toetajad: Muhu Veinitalu, Koek ja Moes, Käoking, Kõljala kultuuriselts „Kevade”, Koguva sadam, Nautse jaanalinnutalu, Muhu Muuseum, juuksur Kaja Oll, Valge Varese trahter, Liis Pallas, Johannese talu, Krundi tennisetalu, Hellamaa külakeskus, Muhu vald, Muhu kultuur, Colleston, Liiva raamatukogu, Muhu ambulatoorium, Piiri taaskasutuskeskus, Erkki Noor ja Muhu Varahaldus, Pädaste sadam, juuksur Heti, Orissaare Sadamakõrts, Jaana Palu, „Heaolutoake” ja Maie Keinast, Lõunaranna sadam, Muhu Pagarid, Muhu Portselan, Nordic Hotels OÜ ja Feliks Mägi, Muhu Pärandikool, Kuivastu „Mehed ei

Külasema külaseltsi uusaastapidu Koguva Vanatoal.

Kalmer Saar

nuta”, Hellamaa PÜ, Muhu Jahiselts, Muhu Noortekeskus, Muhu Lasteaed, Tihuse hobuturismitalu, Pille Keerd, Muhu Põhikool, Uisuselts, Mare Peegel, Oina Jüri turismitalu, Nau Bussireisid, Kuivastu

küla, Sulev Vahtra ja Marget Taffel. Uute meeldivate kohtumisteni!

Seltsingu nimel

Külasema Silla Mall

Uus turismiobjekt kerkis Muhu põhjarannikule tormituulte ja sula abiga. Meie jäämäed jõudsid ka ajalehte Postimees.

Kalmer Saar

Keskkonnaministeerium suhtub Väikese väina probleemi üksiköikselt

Riigikogu Keskkonnakomisjonis oli väga positiivne hoiak saarlaste murele lahenduse otsimise suhtes, kuid Keskkonnaministeeriumis 15. jaanuaril toimunud töörühma koosolekul oli tunda ignorantsust ning lahenduse otsimise soovi ei olnud. Meie ca 4000 allkirjaga pöördumine ei lugevat, kuna allkirjade kõrval puudub kodaniku isikukood. Eelmise aasta lõpus teatati, et algavas veemajanduskavva Väikse väina küsimust prioriteetsete tegevuste hulka ei tõstetud, kuigi on tegemist Eesti Vabariigi kõige suurema „tugevasti muudetud” veekoguga, mille seisukord on HALVENEV. Kohalikud on tammiga tekkinud probleemi tõstatanud ning riigi sekkumist palunud juba terve sajandi, kirjutab Heiki Hanso facebookis.

Nüüd kutsub Heiki Hanso kõiki üles veelkord vaevaks võtma, et lisada Petitsioon.ee veebikeskkonnas nõuetekohane allkiri. Väikese väina elukeskkonna tervendamise eest saad anda oma hääle internetis: <http://petitsioon.ee/vaikese-vaina-elukeskkonna-tervendamise-eest>

Kolmapäeviti Muhu Spordihallis kell 19 **aeroobika** juhendaja Liia Saaremäel, tel 52 74 842

Eesolev aasta Saarte Geopargi pilgu läbi

MTÜ Saarte Geopargil täitus möödunud aasta lõpus viies tegutsemisaasta. Organisatsioon asutati 10. detsembril 2010 Saare maakonna omavalitsuste poolt. Täna-seks on lisaks Saare maakonna omavalitsustele liikmeteks ka Hanila vald Läänemaalt, MTÜ Kaali Külustuskeskus, MTÜ Angla Tuulikumägi, MTÜ Sõrve Külustuskeskus, OÜ Limex ja Saaremaa Omavalitsuste Liit. Saarte Geopark tegeleb lisaks loodusturismi arendamisele ka keskkonnahariduse pakkumisega.

Kokkuvõte 2015. aastast

2015. aasta oli geopargile tegus aasta: tehti eeltöid suunaviitade, välikaartide ja infotendide paigaldamiseks piirkonna vaatamisväärsuste tähistamiseks, korraldati erinevaid väljasõite nii õpilastele kui täiskasvanutele ning alustati mitmeid koostöö- ja arendusprojekte. Aasta lõpus valminud piirkonda tutvustav lühiklipp koondab geopargi tegevuspiirkonna pärleid. Margus Mulla filmitud kaunid loodusvaated on leitavad Saarte Geopargi Youtube'i kanalilt ja geopargi kodulehelt www.saartegeopark.ee. Kutsume üles kõiki maakonna omavalitsusi, ettevõtjaid ja turismiasjalisi geopargi videot julgelt kasutama!

Möödunud aasta sügisel valmis ka Saarte Geopargi objektidest voldik „Saarte Geopargi 100 vaatamisväärsust”, mis tutvustab siinset loodus-, ajaloo- ja kultuuri-pärandit. Voldikut on võimalik küsida vallast, suuremate koguste puhul pöörduda meiliaadressile arendus@saartegeopark.ee

Oktoobri lõpus toimus geopargi konverents „Geopargi kohaliku loodus- ja pärandkultuuri väärtuste tutvustajadena”, mis tutvustas geopargi tegevusi piirkonna väikeettevõtjatele. Konverentsi läbiviimist rahastas Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Saarte Geopargi tegevused 2016. aastal

KIK keskkonnaprogrammi 2015-2017 voorus sai Saarte Geopark rahastuse kahele suurele projektile. Projekti „Siluri ajastu tutvustamine Saarte Geopargis” raames paigaldatakse üle maakonna neli interaktiivset infokioskit: Sõrve Külustuskeskusesse, Angla Pärandkultuurikeskusesse, Lümända Lubjaparki ja Liiva infopunkti.

Euroopa geoparkide kaart. Sinised täpid on võrgustikku püüdlevald geopargid, rohelised on võrgustiku liikmed.

Teabekioskid on abiks geoloogiliste vaatamisväärsuste tutvustamiseks. Projekt jätkab 2015. aastal alustatud tegevustega projekti „Meteoriitika- ja pekiivimuseumi kaasajastamine” raames, kui Kaali Külustuskeskusesse paigaldati kaks interaktiivset infokioskit ja alustati muuseumi ekspositsiooni uuendamistöödega.

Saarte Geopargi teine KIK projekt „Saarte Geopargi rahvusvaheline konverents 2016” sai samuti positiivse rahastusotsuse ning selle tulemusena toimub oktoobris kahepäevane geopargi traditsiooniline konverents laiemas võtmes. Üritusega teavitatakse konverentsil osalejaid Saarte Geopargist, tihendatakse osalevate asutustega koostööd nii geoloogiliste väärtuste eksponeerimisel, loodushariduse arendamisel kui ka maapõue loodusväärtuste säilitamisel. Loengute järel toimuv väljasõit viib osalejad vaatama Lääne-Saaremaa tähtsamaid loodusobjekte. Konverentsiga loodetakse Saarte Geopargi eestvedamisel panna alus Põhja- ja Baltimaade geoparkide võrgustiku liikumisele. Niisuguseid piirkonnapõhiseid üritusi ja järjepidevaid kokkusaamisi on Globaalsete Geoparkide Võrgustikus mitmeid.

2016. aasta suveks paigaldatakse kümme uut infotendit. Teabestendid saavad Järve, Vieristi, Harilaid, Kesse, Jaagarahu, Kaali, Kaande, Odalätsi, Tagavere ja Selgase. Lisaks paigaldatakse Saare maakonda 20 metallist suunaviita, 25 puidust suunaviita ja 5 suurt välikaarti objektide paremaks leidmiseks. Tegevusi rahastab Kesk-

konnainvesteeringute Keskus projekti „Tunne Saarte Geoparki...” raames.

4. veebruaril toimub Jäaja Keskuses Tartumaal ja Jõgevamaal loodava geopargi eestvedamisel konverents loodusturismist. Saarte Geopargi tegevusi ja edasimineku tutvustab arendusjuht Grete Põldemaa. Geopargi piirkonna linnuvaatlusvõimalusi tutvustab Hanila valla esindaja, Matsalu Rõngastuskeskuse spetsialist Olvi Vainu, kelle hallata on kogu lindude rände temaatika Eestis.

Mai lõpus - juuni alguses toimub juba traditsiooniks saanud Geonädal, kus on kõigil võimalus põnevate väljasõitude ja õpitubade kaudu geopargiga tutvust teha. Geopargi tegemistega aitab kursis hoida Facebooki leht Saarte Geopark.

Lisaks eelmainitud tegevustele on geopargil 2016. aastal plaanis käiku lasta täiesti uus IT-lahendus, mille arendamine käib koostöös GeoConnect tiimiga juba eelmise aasta algusest. Spetsiaalselt geoparkidele mõeldud tehniline lahendus pakub kasutajale moodsat kodulehte ja nutiäppi, kuhu aja jooksul lisanduvad mitmed geopargis reisimist hõlbustavad võimalused nagu näiteks interaktiivne audiogiid, ettevõtjate ühine piletistruktuur ja broneerimissüsteem ning miks mitte ka geopeituse-laadne matkamismäng.

Rahvusvaheline töö

2015. aasta novembris tuli kõikide geoparkide jaoks kauaoodatud otsus UNESCO peakonverentsi

poolt. 195 liikmesriiki ratifitseerisid uue kaubamärgi - UNESCO Glo-baalsed Geopargid. Sellega muu-tusid geopargid võrdseks biosfääri kaitsealade ja maailmapärandi nimekirja mälestistega. Uuele UNESCO geoparkide programmile kinnitati oma põhikiri ja juhised. See otsus peegeldab geoparkide tähtsust maailma mastaabis.

Septembri viimasel nädalal toimub Lõuna-Inglismaal Londoni lähisel English Riviera Geopargis Globaalsete Geoparkide võrgustiku konverents, kuhu sõidab esindaja ka Saarte Geopargist. Geoparkide võrgustiku konverents on andnud piirkonnale hea võimaluse enda tegevuste tutvustamiseks ja teiste geoparkidega ühiste ettevõtmiste algatamiseks. Konverentsi raames toimub sel aastal ka suur geomess. Siinkohal on geopargil koostöövõimalus uue turismiorganisatsiooniga üles panna ka Saare maakonna loodus-, ajaloo- ja kultuuriväärtusi tutvustav messiboks.

Turismireformist

Saarte Geopark on olnud osaline Saare maakonna turismireformis. 2015. aasta lõpus loodi Kuressaare linna ja Pihla valla poolt MTÜ Visit Saaremaa. Kuressaare Turismiinfokeskuse tegevus on juba uue asutuse alla viidud. See, kuidas uue asutuse loomine Saarte Geopargi tegevusi mõjutab ja muudab, näitab käesolev aasta. **Geopargi juhatuse esimees Katrin Sagur:** „MTÜ Saarte Geopargil on loodud MTÜ Visit Saaremaa ja selle juhi suhtes kõrged lootused. MTÜ juhina näeme tegusat inimest, kes suudab raamidest välja vaadata ning näeb geopargi tegevusest võimalusi Saare maakonna turismisektori tegemiste mitmekesistamiseks. Meie oleme ühiseks tegutsemiseks valmis, sest koostöös peitub jõud.”

Eesolev aasta töötab tulla kiire, huvitav ja väljakutseid pakkuv. Aasta on täis mahukate projektide elluviimist. Suur tänu siinkohal eeskätt Keskkonnainvesteeringute Keskusele, kes on Saarte Geopargi tegevusi oluliseks pidanud ja meid väga paljude projektide kaudu rahastanud. Mitmed projektideed jäävad ootama tulevase aastaid, kui turismireform on oma muudatused teinud ja organisatsiooni eelarve stabiliseerinud. Seniks jätkame kindlal kursil kohalikul tasandil, rahvusvahelise tunnustuse poole.

Grete Põldemaa

Uus abivahendite teenuse korraldus

Koos uue aasta algusega hakkas Eestis kehtima uus abivahendite korraldus, mis lubab abivahendi osta või rentida inimese enda valitud ettevõttest ja sobivaima hinnaga. Riik kompenseerib abivahendi vastavalt piirhinna. Kallimate abivahendite puhul on võimalik taotleda erimenetlust.

Kui inimesel on kehtiv isikliku abivahendi kaart olemas, võib abivahendi saamiseks pöörduda otse abivahendeid pakkuva ettevõtte poole. Seejuures soovitate hinnapakumisi nüüdsest küsida ettevõtetest üle Eesti, et leida endale sobivaima funktsionaalsuse ja maksumusega abivahend (ettevõtete nimekirja leiab Sotsiaalkindlustusameti kodulehelt www.sotsiaalkindlustusamet.ee/abivahendid-3/). Abivahendi soetamisel ei ole inimene seega enam seotud elukohajärgsete ettevõtete ja maakonnaga – raha liigub koos inimesega. Infot abivahendi hindade kohta võib küsida ettevõtelt ka telefoni teel.

Abivahendi soodustused jäävad

Kui varem kompenseeris riik teatud protsendi abivahendi hinnast, siis nüüd on abivahenditele kehtestatud lisaks piirhinnad, mille siseselt on kättesaadavad kaks kolmandikku enam kasutusel olevatest abivahenditest. Piirhinna sees kehtib ka abivahendi soodustus.

Kui vajalik abivahend on keerukam ja kallim, inimene vajab mitut abivahendit või on raskusi omaosaluse tasumisega, tuleb esitada taotlus erimenetluseks Sotsiaalkindlustusametile. Võrreldes vana süsteemiga, kus kallima ja keerulisema abivahendi taotlemine võis kesta ka 8–9 kuud, on nüüd taotluse läbivaatamise maksimaalne aeg 30 päeva ja vajaduse korral kaasab Sotsiaalkindlustusamet eksperte.

Taotluse vorm on leitav kodulehelt (www.sotsiaalkindlustusamet.ee - blanketid - abivahendi blanketid). Posti või e-posti teel taotlust esitades tuleb lisada koopia kehtivast arstitõendist või rehabilitatsiooniplaani sellest lehest, kus

on kirjas isikuandmed ning lehest, kus on abivahendi vajadus kas nimetuse või kirjeldusena välja toodud. Taotlust saab esitada ka klienditeeninduses. E-posti teel tuleb taotlus saata aadressile abivahendid@sotsiaalkindlustusamet.ee. Vastus saadetakse taotlejale posti teel, see tuleb ettevõttesse pöördumisel kaasa võtta koos isikut tõendava dokumendi ning arstitõendi või rehabilitatsiooniplaaniga. Kui taotleja on avaldanud soovi saada otsus e-posti teel, peab ta selle välja printima koos kinnituselehega ja ettevõttesse kaasa võtma.

Uue isikliku abivahendi kaardi ja duplikaadi saab Sotsiaalkindlustusametist

Kui inimesel on esmakordselt vaja abivahendit, tuleb esmalt saada tõend pere- või eriarstilt. Abivahendi(te) vajadus võib olla tõendile märgitud nii nimetuse või kirjeldusena kui ka ISO koodina. Abivahendi vajadus võib olla välja toodud ka rehabilitatsioonimeeskonna poolt koostatud rehabilitatsiooniplaanis.

Arstitõendi või rehabilitatsiooniplaani olemasolul tuleb pöörduda Sotsiaalkindlustusameti klienditeenindusse või saata taotlus isikliku abivahendi kaardi saamiseks posti või e-posti teel. Posti või e-posti teel taotlust esitades tuleb lisada koopia kehtivast arstitõendist või rehabilitatsiooniplaani sellest lehest, kus on kirjas isikuandmed ning lehest, kus on abivahendi vajadus kas nimetuse või kirjeldusena välja toodud. Posti või e-posti teel kaardi taotlejale saadetakse isikliku abivahendi kaart posti teel. Väljastatud kaardiga saate juba otse ettevõtete poole pöörduda. Ka kaardi duplikaadi saamiseks tuleb pöörduda Sotsiaalkindlustusametisse.

Abivahendite soetamisel võib esineda olukordi, kus teatud abivahendite grupi eelarve on mõnel hetkel sisetud. Sellisel juhul tekib Sotsiaalkindlustusameti juurde üleriigiline järjekord, kuhu lisab teda inimese suulise sooviavalduse alusel abivahendeid pakkuva ette-

võtte. Järjekorra saabumisel saadab Sotsiaalkindlustusamet abivahendi soovijale sellekohase teate, millega tuleb 60 päeva jooksul pöörduda või võtta ühendust endale sobiva abivahendit pakkuva ettevõttega. Kaasa tuleb võtta: järjekorra saabumise teade, isikut tõendav dokument, kehtiv isikliku abivahendi kaart ja arstitõend või rehabilitatsiooniplaan. Ettevõtte väljastab abivahendi ainult järjekorrateate ettenäitamisel.

Abivahendite süsteemi muutustest on teavitatud ka kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajaid. Nende käest saab küsida nõu ning abi taotluste vormistamiseks, Sotsiaalkindlustusameti kodulehelt ettevõtte leidmiseks või muul viisil abivahendi kättesaamiseks, näiteks hinnapakumiste küsimiseks ning vajadusel transpordi organiseerimiseks.

Abivahendite loetelu leiab Aastangu Puudealase Teabe ja Abivahendite Keskuse leheküljelt www.abivahendikeskus.astangu.ee/abivahendi-teatmik/abivahenditeatmiku-allalaadimine/

Küsimuste tekkimisel tasub võtta ühendust Sotsiaalkindlustusametiga kas e-posti teel abivahendid@sotsiaalkindlustusamet.ee, infotelefonil 16106 või minna enda jaoks sobivaimasse klienditeenindusse, mille asukohad leiab ameti kodulehelt www.sotsiaalkindlustusamet.ee/klienditeenindused/

Merlin Veinberg,
Sotsiaalkindlustusameti
sotsiaalteenuste üksuse
abivahendite nõunik

LISA: Kuidas käib piirhinna arvestamine? (näited 70% soodustuse korral)

Odavam abivahend:

müügihind: 20,00; piirhind: 27,80
riigi poolt ülevõetav osa: 20,00 x 0,70 = 14,00; kasutaja omaosalus: 20,00-14,00 = 6,00.

Kallim abivahend:

müügihind: 35,00; piirhind: 27,80
riigi poolt ülevõetav osa: 27,80 x 0,70 = 19,46; kasutaja omaosalus: 35,00-19,46 = 15,54.

Füsioterapeut Muhus!

Alates märtsist oleks füsioterapeut Dagmar Käärid valmis pakkuma oma teenuseid Muhus. Teenuse tunnihinne jääb vahemikku 17-19 eurot.

Huvilistel palun endast märku anda telefonil 4598 196, Triin Valk, triin.valk@muhu.ee

1. aprillist muutuvad Ragn-Selli tüüptingimused

Alates 1. aprillist 2016 hakkavad kehtima uued Ragn-Selli teenuste tüüptingimused. Kaasajastatud tüüptingimustes on parema selguse tagamiseks täpsustatud sõnastust ning need katavad senisest rohkem teenuseid. Näiteks pole nüüdsest konteineri renditeenuse lepingu sõlmimisel vajadust allkirjastada kogumisvahendi üürilepingut, vaid konteineri üürimisega seonduv on juba kajastatud tüüptingimustes.

1. aprillist kehtima hakkavate tüüptingimustega saate tutvuda Muhu vallamajas, valla kodulehel või www.ragnsells.ee

P.S Tuletame meelde, et korraldatud jäätmeveo piirkondades on esmatähtsad omavalitsuse poolt kehtestatud jäätmevedu reguleerivad tingimused, kui need mingeid tegevusi ei reguleeri, siis kehtivad Ragn-Selli tüüptingimused.

Ragn-Sells AS

Päikeseelektrijaam

27. jaanuari Meie Maa andis teada, et Piiri all valmib suur päikeseelektrijaam: Muhu Puidukojale kuuluval hoonel hakkab kevadest tööle sinna paigaldatud 616 paneeliga päikeseelektrijaam. Väidetavalt on tegu esimese korraga Eestis, kui osa paneeli on asetatud põhja poole kaldu. 150-kilovattise võimsusega päikesepark peaks katma vähemalt suvel kogu töökoja elektrivajaduse.

Investeering läks maksma ligi 200 000 eurot: PRIA toetas 40 protsendiga, paneelid paigaldas Energogen OÜ. Tasuvusajaks prognoositakse 15 aastat.

Tsitaat

Oleme taasiseisvumise järel kaotanud kuuendiku elanikkonnast ja juba üle paarikümne aasta jääb taastetasandist puudu neljandik sündi. Erandlikult teistest riikidest ei olnud Eestis ja Lätis sõjajärgset beebibuumi, mis oleks rahvast kosutanud. Rääkimata sõja- ja

okupatsioonide inimkaotustest. Erinevalt paljudest riikidest ei kannata Eesti ülerahvastuse all, mis õigustaks seksuaalvähemuste esiletõomist. Homoseksuaalsus on tõenäoliselt üks evolutsioonilisi populatsiooni arvukuse isereguleerimise vahendeid. Küllap sellega loodetakse kusagil piirata maakera

rahvaarvu liigset kasvu. Nõnda, nagu see õnnestus haridusprogramidega kolmandas maailmas. Ja kui selle aktsiooni alla satuvad niigi rahvastikukriisis olevad riigid, siis peavad nad ka ise oskama enda eest seista. Ka Eesti.

D.Sc., Ph.D. **Jaak Uibu** 12. jaanuari märgukirjast Riigikogule

Nii see jää end tänava minema sätis.

Tiadaandmine

„Muhu murde lood 2” roamat akkab pissi tassa valmis soama, aga et sie tuleb kaks korda paksem kut alguses arvatud, siis oo vähepärast rükkimise raha vaagad. Seda me katsume Hooandja kaudu kokku aada - seks aaks, kut leht rükkii läheb, piaks ehk meite rojekt juba järjega sial nende lehe pial ülaval olema, hooandja.ee. Kis tahab, soab seda kaudu kodanikualgatuse kordas roamatule **rükkimise raha** anda. Tasuks oo nõuksed asjad välja pakkuda:

Kis maksab 5 eurut, sie soab omale Muhu murde lugude e-roamatu koos Piiri Metsavahi Irena, Koguva Loasu Kadri ja Linnuse Uisu Riina digitaalsete autogrammidega.

Kis maksab 10 eurut, soab roamatu poolmuidu.

Ja kis maksab 20 eurut või seda änam, sie soab roamatu puhta tuimuidu!

Kui rahasid rohkem piaks kokku tulema kut rükkikoda omale tahab, siis sie pannasse kõik Liiva pastoraadi katusse parandamise ja Muhu Pärändikooli tegevuse piale akkama!

Tervitades

Kadri ja Irena,
murdevõistluste iest vädajad
MTÜ Muhu Kessist

Hiidlased elustavad mereteki kandmise kombe

Hiidlaste meretraditsioonid on andnud ainest mereteki taasloomisele ja nüüdsest on võimalus rannarahvaga seotud rõivamood ja mustrid taas au sisse tõsta. Traditsiooniline meretekk on loodud Hiiumaa meremeeste ja 2016. aastal tähistatava merekultuuriaasta auks.

Huvitavat teavet sõbade kandmise kohta leiad kodulehelt: www.ellusallid.ee/et

Kanna helkurit!

Male Muhus

2016. aastal on põhjust rääkida malemängust, kuna see aasta on kuulutatud maailmas meie kuulsaima maletaja auks Kerese aastaks. Ka muhulased on viimase saja aasta vältel usinasti malet mänginud. Malemängu, nii nagu ka esperanto keele harrastuse, toonud muhulaste jaoks Muhusse kooliõpetaja Aleksei Pallasma (1856–1940). Tõenäoliselt mängiti seda Muhu mõisates ka 19. sajandil, kuid seal mäng muhulaste sekka ei jõudnud. Pallasma oli Balti Õpetajate Seminari haridusega, silmapaistva eruditsiooni ja karismaga mees, kelle Eduard Vilde lausa oma jutustuse „Salasidemed” peategelaseks tegi. 1903. aastal tuli Pallasma Muhusse tagasi Rinsi kihelkonnakooli õpetajaks. Tema esimene partner oli kohaliku ministeeriumikooli õpetaja Vassili Peet, kes sajanda mängu oma õpetaja vastu võitnud. Oli siis suurest rõõmust ümber laua tantsu lõõnud.

Rinsis õpetas Pallasma malet ka oma õpilastele. Üks tema õpilastest, Vassili Kolk, kellel on silmapaistev koht Muhu aja- ja kultuuri loos, oli alates 1934. aastast seotud Simiste kooliga. Kolga firma „Vaiko” seadis uude koolimajja sisse õhkkeskkütte, nõukogude ajal töötas ta samas koolis õpetajana. Ka Pallasma oli enne pensionile minekut 1925. aastal selles koolis (mitte küll koolimajas) juhatajaks. Võib arvata, et ta malemängu sinna kanti kaasa viis. Kooli kroonikas sellest varasematel aastatel küll juttu ei ole, aga 1941. aastal on Simiste kooli-

majas toimunud Muhu rahvamaja Simiste klubi maleringi turniir, mille turniiritabelid on Muhu Muuseumis olemas. Võimalik, et just Vassili Kolk oli turniiride algataja, sest 1940. aasta sündmuste tagajärjel oli ta oma „Vaiko Keskküttes” firmast ilma jäänud ja aega oli seetõttu lähedamalt käes.

Valiktorniirist võitis 22. jaanuaril osa kokku 31 meest: V. Veski-meister, E. Leis, E. Jõesalu, V. Valk ja K. Valk, V. Grünthal, R. Sinijärvi, H. Kõrv, V. Kõrv, N. Vaher, E. Õue, M. Õue, Sugul, V. Kolk, M. Vana, V. Pöld, K. Heinluht, A. Saat, T. Lasn, A. Pallasma, V. Pallasma, Alt, V. Õige, E. Õige, Saar, O. Veski, G. Veski, V. Agar, A. Ridala, A. Äkke, E. Siig, V. Oblik. Eraldi valiktorniir oli algajatele. Vassili Agara ja Endel Õige partii lõppes viigiga, mängu A. Pallasma ja Ridala vahel võitis Pallasma. Mauno Vana võitis Obliku.

1946. ja 1947. aastal malering jätkas ja tegutses mõistagi kooli ruumides. Simiste Mittetäieliku keskkooli maleringi juhendaja oli Vassili Kolk, kelle male algõpetuse kava 7. märtsist 1948 on samuti muuseumis olemas. Selle kohaselt tutvuti kõigepealt malelaua ja malenditega ja seejärel itaalia, hispaania ja prantsuse avangutega ja lipugambiidiga. Maleringi kõige noorem liige oli 9-aastane Ülo Veski, kes käis kolmandas klassis. Enamus liikmeid olid V-VII klassist.

1946./47. aastal viidi Simiste

koolis läbi turniir, millest võtsid osa Albert Vipp, Arti Vainola, Heino Nikkel, Vambola Pärtel, Endel Pauts ja Elmar Pärtel. Valiktorniir algas 18. detsembril. Kõik vastased alistas A. Vainola. Matšid toimusid jaanuar, märts ja aprill. 28.-29. jaanuaril toimusid matšid: E. Pauts – A. Vipp, kus võitis mustadega mänginud A. Vipp. Kohtumise E. Nikkel – V. Pärtel võitis 20. käiguga mustadega mänginud Pärtel. 14. veebruaril 1947 toimunud turniiril mängis A. Vipp A. Vainola vastu, kes mustadega võitis. H. Vainola võitis mustadega E. Pautsi ja Pauts omakorda mustadega V. Pärteli, viimane võitis mustadega mängides E. Pärteli, E. Pärtel võitis valgetega E. Nikkeli ja valgetega mänginud A. Vipp mustadega mänginud E. Pärteli. Ühe matši protokoll on kirjutatud, et valged alistasid 19. käigul tingimusteta. Huvitav, kas selle pani kirja võitja või kaotaja?

Malet mängiti ka suvel. 15. juunil 1946 on toimunud matš E. Räime ja O. Tamm vahel. Võitis mustadega mänginud Tamm. 1948. aastal toimus Simiste kooli maleringi valiktorniir veebruaris – märtsis 1948. Mustadega mänginud Jüri Räim matistas 18. veebruaril 1948 Jaanus Veski meistri 24 käiguga. Kohtumise tulevase keemiadoktori ja professori Jüri Kannuga võitis valgetega mänginud tulevane parteijuht ja vallavanem Jüri Räim nelja käiguga.

(järgneb)
Eda Maripuu

Malemäng käis petrooliumilambi valgusel. Foto Oleg Naaber.

Muuseum palub teada anda, kes on pildil, ja on tänulik kõikide Muhu maletajate ja maletamisega seotud teadete eest aadressil eda@muuseum.ee või tel 5345 4591.

Head metsaomanikud!

Kas teate, et Eesti riik toetab erametsaomanike nõustamist? Kõigil metsaomanikel on võimalus saada atesteeritud metsa-konsulendilt kuni 15 tundi nõustamist aastas riigi kulul.

Küsi lisainfot ja nõustamist MTÜ Saaremaa Metsaühingust!
Tel. 5045 978 (üld) või 5305 9455; 5341 2480 (juhatuse liikmed)

Tuleohutusest Muhu vallas

Muhu vallas toimus 2015. a kümme tulekahju, neist neli eluhoonetes, üks muus hoones ja viis väljaspool hooneid. Hoone tulekahjude tekkepõhjuseks oli ühel juhul hooletus lahtise tule kasutamisel, kolmel juhul tahma süttimine suitsulõõris ja ühel juhul rike kütteseadmes.

Teeme oma küttesüsteemid ohutuks!

Küttesüsteemid vajavad regulaarset puhastamist. Kõige parem on, kui seda teeb korstnapühkija. Korterelemus peabki selle eest hoolitsema kutseline korstnapühkija. Ühe korteriga elamus võib neli aastat ise puhastada, igal viiendal aastal tuleb tellida kutseline korstnapühkija.

Lisaks puhastamisele tuleb jälgida ka järgmisi nõuandeid: Küdevat kütteseadet tuleb hoida pideva järelevalve all. Pane tuhk mittepõlevast materjalist anumasse. Tuleb vältida ülekütmist – kütta korraga vaid üks ahjutäis puid. Kui sellest ei piisa, on ohutu kütta üks ahjutäis hommikul ja teine õhtul. Metallkestaga kaminat, ahjude puhul – paar kolm halgu korraga. Kütta tuleb kuivade puudega. Ahju või pliiti tuleb kütta lahtise siibriga – vaegpõlemine tekitab tahma.

Kütteseadmed vajavad normaalseks põlemiseks õhku – nõukogudeaegsed hõredad eluruumid (õhu loomulik juurdevool igalt poolt) tehakse remondi käigus „termoseks“, õhu juurdevoolu ruumi enam ei ole ja kütteseadet lihtsalt ei tõmba. Õhu juurdevooluks ruumi paigaldatakse välisseina venti-

latsiooni klapp.

Suitsuandur igasse kodusse

Õigesse kohta paigaldatud ja töökorras andur annab meile mingil põhjusel ruumi levivast suitsust aegsasti märku. Andur tuleb paigaldada lakke, suuremas majapidamises kindlasti ka igale korrusele. Anduri tööhoidmiseks tuleb seda aeg-ajalt tolmust puhastada ja vajadusel paigaldada uus patareid.

Suitsuandur küll ei muuda kodu tuleohutuks, kuid tulekahju korral avastab selle kiiremini kui inimnina või -silm.

Hooli oma lähedastest

Vaadake üle ka oma lähedaste ja naabrite kodud. Kui märkate, et neil on abi vaja, siis aidake neid ise või andke neist teada. Kui jätame märkamata, võib juhtuda õnnetus, mis võib puudutada teisi, kes on oma kodudes teinud kõik, et õnnetusi ei juhtuks. Soovitame kindlasti võtta telefon ja helistada nt kohaliku omavalitsusse, päästeametisse, politseisse. Rohkem te tegema ei pea, aga võite olla kindlad, et probleemiga hakatakse tegelema.

Päästeameti visiooniks on jõuda aastaks 2025 päästealase turvalisuse tasemelt võrdsele positsioonile Põhjamaadega. Tegemist on ambitsioonika ülesandega. Võtame endale eesmärgiks järgida eeltoodud lihtsaid soovitusi. Siis oleme koos ühe pika ja vajaliku sammu turvalisuse nimel astunud.

Jaak Jaanso

Tuleohutuskontrolli büroo juhataja, Lääne päästkeskus

Sellel aastal möödub 150 aastat Hellamaa kiriku valmimisest

Juba paar aastat enne kirikuhoone ehituse algust hakati koguma ehitusmaterjale ja 1866. aastaks valmis Muhumaal esimene õigeusu kirik, mis pühitseti ülemapostlite Peetruse ja Pauluse auks. Varasemalt oli kohalik kogudus koos käinud üüripinnal nii kroonumõisa hoones kui ka ühes kohalikus kivihoones. Pikliku kujuga ja kahe torniga suursuguse kivihoone valmimine oli kogudusele suureks sündmuseks. Nüüd oli koguduse rahval täiesti oma koht, kus jumalateenistusi ja teisi talitusi läbi viia.

Sees ehivad kirikusaali tammepuust ikonostaas koos paljude ikoonidega, kroonlühtrid ja lauljatele mõeldud kooripealne (rõdu).

Kogudus on kirikus tegutsenud ilma vaheajata ja ka nõukogude ajal toimusid regulaarselt teenistused. Kuni tänaseni on läbi ajaloo kantud mälestust siin teeninud preestritest ning peetud lugu traditsioonist ning kommetest, mis päritud esivanematelt. Seetõttu oleme ka saabuvat tähtpäeva eel mõtlema hakanud sellele, kuidas vääriliselt tähistada seda Muhu saare ja rahva jaoks olulist sündmust.

Ülemapostlite Peetruse ja Pauluse mälestuspäev on peale jaanipäeva kolmapäeval, 29. juunil. Piduliku päeva tähistamiseks on plaanis mitmeid huvitavaid sündmusi: piiskoplik liturgia koos veepühitsuse ja ristikäiguga preestrite haudadele kohalikul kalmistul, teemakohase näituse avamine ja ajaloo tutvustus Hellamaa külaseltsi majas ning õhtune kontsert Hellamaa kiriku juures oleval platsil.

Preester **Toivo Treima**

Hellamaa külakeskus korraldab **mööblirestaureerimise õppepäeva**, juhendama on lubanud tulla Rein Saksakulm. Palun **andke 15. veebruariks Tiina Jõgile teada**, kes tahaks sellel praktilisel koolitusel osaleda: tulla oma konkreetse mööblitükiga külakeskusesse kohale. Tel 5163 773.

Collester OÜ

Tehnoülevaatus

Teostame ka TRAKTORITE ülevaatus!

Tulekustuti taatlemine ja müük

Autoremont

Kere, veermiku ja mootori remont

Varuosade tellimine
Sildade reguleerimine
Rehvitööd
Piduristend
Heitgaaside mõõtmine
Kerevenituspink
Diagnostika
Klaaside vahetus

Ehitusteenused

Ekskavaator-laaduri teenus
Uus JCB 4CX + erinevad

kaevetkopad

Transport (kraana + kallur)

Minitraktori teenus

Avant 520 + erinevad agregaadid

Mulla, killustiku ja liiva müük

52 737 75 –
alan@collester.ee

50 675 02 –
paavo@collester.ee

Kohapeal valik Energizer, Centra (Exide) ja AD (Bosch) akusid, AD akudel hetkel 3a garantii.

Asume Soonda külas vanas laudakompleksis.

Soovid osta - müüa kinnisvara või vajad hüva nõu?

Võta ühendust: **Lauri Kolk**
Tel: +372 5191 2950,
lauri@adrem.ee
www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Muhumaa kinnisvarast! Adrem Kinnisvara tegutseb Saare maakonna kinnisvaraga juba aastast 2002!

FIE Irena Tarvis

* raamatupidamine
* finantsanalüüs
* majandusaasta aruannete koostamine
* maksunduslane nõustamine.
Helista ja küsi julgesti
tel 5565 5942.

* **Võsalõikustööd** kõikjal Muhus, 7 päeva nädalas. Hinnad soodsad. Tel 5863 4252.

* Laome **kiviaedu**. Valmistame tammepuust **talusilte**. Tel 5299 096.

Metsandus:

Müüme 3-meetrist küttepuud, hind alates 16 eurot ruum, koos kojutoomisega.

Lõhutatud küttepuud alates 28 eurot ruum koos kojutoomisega. Eraldi saada kuivad kase, tamme ja saare halud.

Pakume kompleksiga küttepuude saagimis- ja lõhkumisteenus, hind 28 eur/h

Müüme sõelutud mulda, graaniitkive, liiva ja killustikku.

Killustik Fr. 0 – 70 hind 5 eur/tonn

Sõelutud kruus Fr. 0 – 20 hind 3,50 eur/tonn

Pakume ka kopplaaduri teenust, erineva laiusega kaevetõstet, planeerkopp, hüdrovasar, kahveltõstet. Hind alates 28 eur/h

Metsakinnistu korrastamiseks võtke meiega ühendust ja koostame teile konkreetse pakumise.

Tel 50 97 679, Erkki

Vt www.muhuharaldus.ee

Igal kolmapäeval on võimalus minna **Leisi ujuma**. Buss väljub Liiva kiriku parklast kell 18. Vajalik registreerimine telefonil 50 37 407 Anneli

SaareINFOabi
453 6363
Saaremaa oma infotelefon

19. veebruaril kell 19
Hellamaa külakeskuses
kinoõhtu filmiga "Ema";
pilet 3 eurot.

Kirikuteated

EELK Muhu kogudus

Muhu Katariina koguduse jumalateenistused toimuvad **pühapäeviti kell 10** Muhu eakate hooldekeskuses.

Koguduse hooldajaõpetaja
Hannes Nelis, tel 529 1881
hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus,
Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus.

Teenib preester Toivo Treima,
tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

5. jaanuaril 62-aastane **Andres Toomsalu**.

10. jaanuaril 90-aastane **Leonhard Pajust**.

14. jaanuaril 88-aastane **Aino Pehme**.

17. jaanuaril 81-aastane **Henn Vigla**.

20. jaanuaril 97-aastane **Antonina Laheäär**.

23. jaanuaril 87-aastane **Aralt Hobustkoppel**.

27. jaanuaril 91-aastane **Linda Anton** (sünd. Raun).

31. jaanuaril 61-aastane **Kuno Liik**.

Tunname kaasa omastele!

Paastukuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Natalia Tamm	92 (3.3)
Vaike Kalbin	89 (21.3)
Luule Laanpuu	87 (20.3)
Herbert Oidekivi	86 (25.3)
Virve Saarik	84 (24.3)
Helga Vapper	83 (22.3)
Helju Tuulik	82 (1.3)
Mihhail Hobustkoppel	82 (18.3)
Milvi Oidekivi	82 (26.3)
Meeli Oidekivi	81 (2.3)
Aivo Kabur	80 (7.3)
Hilja Vapper	75 (4.3)
Rein Ärm	75 (11.3)
Liidia Feofanova	70 (1.3)
Vassel Müürisepp	70 (18.3)
Silvi Jürjestaust	70 (22.3)

Ivo Tammik	65 (17.3)
Reet Naaber	65 (24.3)
Mare Riibon	60 (17.3)
Gordei Kalbin	60 (25.3)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

13. veebruaril kell 10
toimub käsitööselti
Oad ja Eed ruumis Liival

KÕLADEGA
KUDUMISE
TÖÖTUBA

osalustasu 10 €
Juhendab Alliki Oidekivi.

info ja broneerimine 545 112 91
tegevus@muuseum.ee

Kallid muhulased! Tuletame teile meelde, et suvel Muhu päevade ajal toimub käsitööselti Oad ja Eed eestvedamisel vaibakonkurssnäitus. Piiri taaskasutuskeskus pakub vaibamaterjali - lõigatud kaltsuriba hinnaga 4 eurot kg. Samuti pakume võimalust kasutada Piiri kangastelgi ja vaibatuba. Sealt saab vajadusel ka abi ja juhust. Tel 5348 9445.

* Pakume **puulõhkumiste** teenust halumasina, samas müüa küttepuid. Tel. 5340 8138 Rein

Maasi Jäätmejaam on avatud pikemalt

Esmaspäeval, kolmapäeval ja laupäeval kl 9.00-17.00

Jäätmete vastuvõtja telefon: 5326 4525.

Täpsemalt vaata Maasi Jäätmejaama kodulehelt www.orissaare.ee/maasi-jaatmejaam

* Soovin OSTA **vanemat mootorratast**. Seisukord ja kompleksus ei ole oluline. Võib pakkuda ka ainult varuosasid. Tel. 513 9893.

Neljapäeviti **Hellamaa külakeskuses** kl 17 **Näputöö neljapäevad**, osalustasu 2 eurot

Märtsi Muhulase materjalid on teretulnud **29. veebruari** lõunani.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muu.ee
Muhulane ilmub üks kord kuus.

Internetis www.muu.ee
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 450 eks.
Hind 30 euro senti